

Fritak fra seksualitets- undervisning og pride i skolen

Verdier, lover, og rettigheter i praksis

Lærernes
dag 2024

Christian Lomsdalen

Presentasjon

- Stipendiat i religionsdidaktikk knyttet til lektorutdanningene ved Universitetet i Bergen.
- 11 års erfaring fra skolen. Primært sett videregående.
- Leder i Human-Etisk Forbund

- Master i religionsvitenskap fra UiB (2019)
- Master i freds- og konfliktstransformasjon fra UiT (2012)
- Bachelorgrader i religionsvitenskap, historie, og statsvitenskap.
- Videreutdanning i seksualitetsundervisning (INN og HiOA) og undervisning i kontroversielle tema (UiB)

30.01.2024

SIDE 2

Christian Lomsdalen

Presentasjon

Hvis dere vil ha besøk for gjennomføring av foredrag eller workshop om fritak, enten knyttet til seksualitetsundervisning, mer generelt, eller ut i fra en gitt problemstilling på deres skole.

Ta kontakt på:

Telefon: 930 83 015

E-post:

Christian.Lomsdalen@uib.no

Lærernes
dag 2024

Christian Lomsdalen

Fritaksretten

Fritaksretten

Christian Lomsdalen

- Etter striden om KRL-faget.
- Gjelder i alle fag og alle aktiviteter i skolen.
- Ikke fritak for læringsinnhold.
- 15 år, barneloven og menneskerettighetene.
- §2-3a I Opplæringsloven
- §14-6 I ny lov. Lite realitetsendring.
- Fritaksrett I videregående skole

- Vi vet egentlig veldig lite om hva som skjer “der ute”.
- Ingen helhetlig gjennomgang siden evalueringen av KRLE
- Noen undersøkelser knyttet til skolegudstjenester.

Den besværlige fritaksretten

Om klagesaker og henvendelser gjort til fylkesmannsembetene knyttet til Opplæringsloven §2-3a.

Masteroppgave i religionsvitenskap

RELV350, Høsten 2019
Lomsdalen, Christian
Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap

**Lærernes
dag 2024**

Masteroppgave og Ph.d-prosjekt

- Så på klagesakene
- Ulike livssynsgrupper, ulike problemstillinger
- Ujevnt geografisk fordelt
- Mange ulike problemstillinger
- Mørketall i arkivmaterialet
- Undersøke fritaksretten i praksis, utbredelse, og hvordan den påvirker klasserommet.
- Fortsettelse på og nybrottsarbeid i forhold til tidligere masteroppgave.
- Gjennomførte undersøkelser
 - 5 fokusgruppeintervjuer
 - Survey med 550 svar
- Lærernes oppfatninger
- Masteroppgaven:
 - Lomsdalen, C. (2019). *Den besværlige fritaksretten. Om klagesaker og henvendelser gjort til fylkesmannsembetene knyttet til Opplæringsloven §2-3a* [Masteroppgave, Universitetet i Bergen]. Bora. <https://hdl.handle.net/1956/21167>.
- Tre fagfelleverderte artikler
 - Lomsdalen, C. (2021). Fritak og religiøse spenninger i skolen. *Prismet*, 72 (2), s. 153–170. <https://doi.org/10.5617/pri.8852>.
 - Lomsdalen, C. (2021). Motstridende rettigheter i klasserommet og fordømmer mot enkeltgrupper. I M. Lippe (Red.), *Fordømmer i skolen: Gruppekonstruksjoner, utenforskap og inkludering*. Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/9788215037417-2021-12>
 - Lomsdalen, C. (2023). Islam, kjønn, og fritaksproblematikk i skolen. Svømmeundervisningen som kjerne til konflikt i fritakssaker. *Tidsskrift for islamforskning*, 17(1), 24, Artikkel 3. <https://doi.org/https://doi.org/10.7146/tifo.v17i1.137275>
- En artikkel i fagtidsskrift, uten fagfellevurdering
 - Lomsdalen, C. (2022). Fritaksklagene jeg ikke fant. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 106 (1).

Christian Lomsdalen

Et levende felt

Utdeling av religiøse bøker eller skrifter på skolen

Utdanningsdirektoratet har vurdert om utdeling av gaver i form av religiøse bøker/skrifter kan skje innenfor rammene av opplæringsloven med forskrifter etter henvendelse fra Human-etisk forbund.

TOLKNINGSUTTALELSE 19.08.2021

Last ned Skriv ut

Gjelder

- Opplæringslova - § 2-3 a. Fritak frå aktivitet
- Opplæringslova - § 2-4. Undervisninga i fag og etikk

Foreldre ville ikke at barna skulle se forestilling om skeiv kjærlighet

Jeg synes dette er sjokkerende. Hva slags signal sender det ut?, spør Charlotte Øster, manusforfatter bak forestillingen «Hjarte i alle fargar».

30.01.2024

SIDE 5

Hei, Christian.

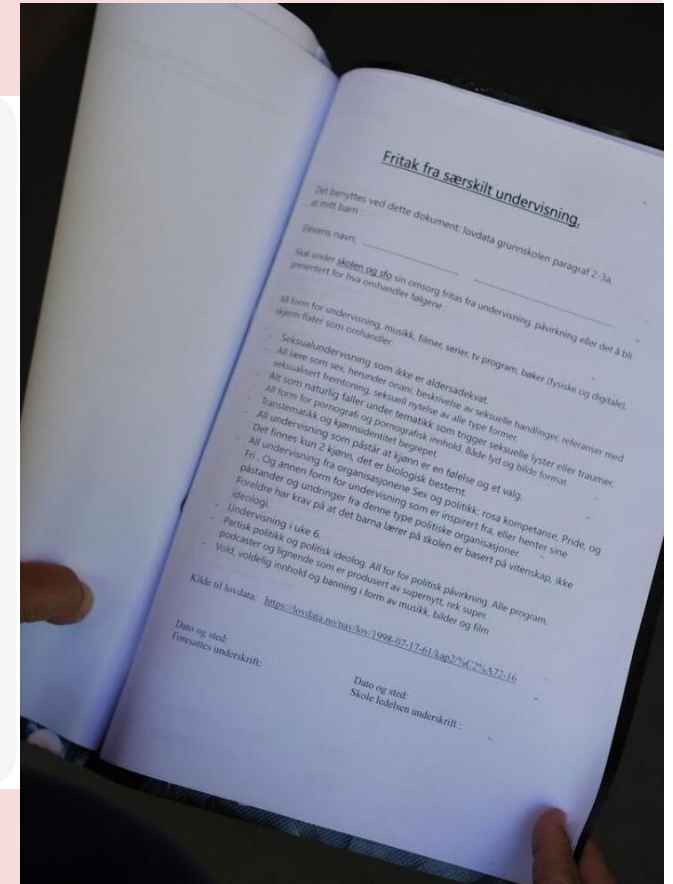
Fikk en problemstilling angående Jehovas vitner i forbindelse med undervisning om og vurdering i politikk og retorikk, og så var du den første jeg tenkte på. Det virker som om du har mye kunnskap om dette med fritaksordninger, både mtp masteroppgaven din og diskusjon vi har hatt tidligere.

Hva tenker du om at foreldre (jevovas vitner) sier at barnet dere ikke kan delta på politisk debatt i klassen (legge frem synet til et parti innen feks skolepolitikk) pga at de (JV) er politisk nøytrale? Dette er del av en vurdering i norsk muntlig/samfunnsfag.

Vil det ha noe å si hvilket pronomen som brukes (feks «de» i stedet for å ta på seg rollen til partiet, «vi»/«jeg»)?

Må si det er første gangen jeg møter på denne problemstillingen. Fikk noe å tenke på.

Har du noen tanker om dette?

dag 2024

Opplæringslovene (1998 og 2023)

§ 2-3 a. Fritak frå aktivitetar m.m. i opplæringa

- Skolen skal vise respekt for elevane og foreldra sine religiøse og filosofiske overtydingar og sikre retten til likeverdig opplæring.
- Elevar skal etter skriftleg melding frå foreldra få fritak frå dei delar av undervisninga ved den enkelte skolen som dei ut frå eigen religion eller eige livssyn opplever som utøving av ein annan religion eller tilslutning til eit anna livssyn, eller som dei på same grunnlag opplever som støytande eller krenkjande. Det er ikkje nødvendig å grunngi melding om fritak etter første punktum.
- Det kan ikkje krevjast fritak frå opplæring om kunnskapsinnhaldet i dei ulike emna i læreplanen. Dersom skolen på eit slikt grunnlag ikkje godtek ei melding om fritak, må skolen behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova.
- Skolen skal ved melding om fritak sjå til at fritaket blir gjennomført, og leggje til rette for tilpassa opplæring innanfor læreplanen.
- Skoleeigaren skal årleg informere elevane og foreldra til elevar under 15 år om reglane for fritak og om innhaldet i opplæringa.
- Elevar som har fylt 15 år, gir sjølv skriftleg melding som nemnt i andre ledd.

§ 14-6. Fritak frå aktivitetar i opplæringa på grunn av livssyn

- Elevar har rett til fritak frå aktivitetar i opplæringa som dei med rimeleg grunn opplever som utøving av ein annan religion enn sin eigen eller tilslutning til eit anna livssyn enn sitt eige, eller som dei på same grunnlag opplever som krenkjande eller støytande. Fritaket føreset ei skriftleg melding frå eleven eller foreldra, men det trengst ikkje grunngiving.
- Ein kan ikkje krevje fritak frå kompetansemåla i læreplanane for fag. Elevar som får fritak frå aktivitetar i opplæringa, skal ha anna opplæring med tilsvarande fagleg innhald.

**Lærernes
dag 2024**

Menneskerettslige perspektiver

Et grunnlag for rettigheter

Lærernes
dag 2024

Forpliktelser

- Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter
- Barnekonvensjonen
- Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.
- Den første protokollen til den europeiske menneskerettighetskonvensjonen
- Kjeldsen-dommen
- Folgerø-dommen
- Rett til utdanning
- Tros- og livssynsfrihet
- Foreldreretten
- Barnas selvstendige rettigheter
- Retten til å ikke bli diskriminert.
- Seksuelle rettigheter
- Andre friheter og plikter

Christian Lomsdalen

Seksualitetsundervisning i skolen

Lærernes
dag 2024

Grunnlaget

- Opplæringsloven
- Overordnet del
- Tverrfaglige tema
- Læreplaner
 - Samfunnsfag
 - KRLE
 - Naturfag

Språklig nøyaktighet

- Vi skal feire pride
- Vi skal ha om pride
- Vi skal ha seksualitetsundervisning
- Skolens mangfolds-, seksualitets-, og identitetsundervisning

Christian Lomsdalen

Fritaksrett i praksis

Fritaksønsker versus fritak som eleven har krav på.

Christian Lomsdalen

Fritaksønsker som er typiske

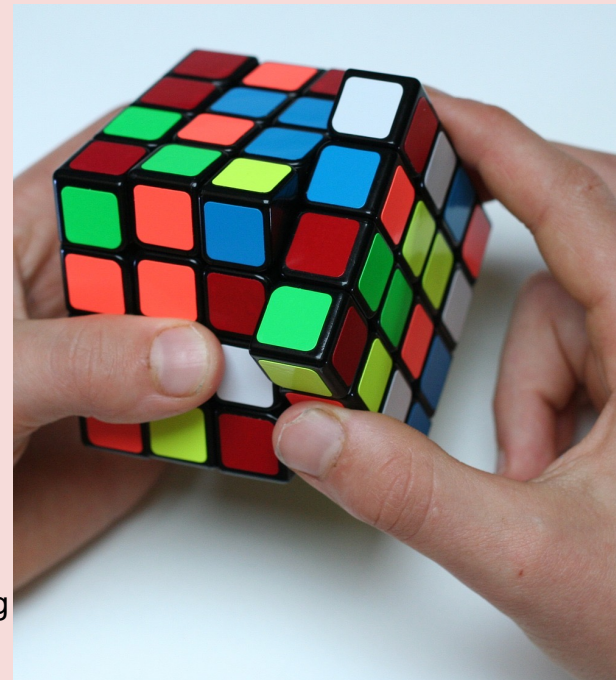
- KRLE
- Skolegudstjenester
- Seksualitet / Kjønn / seksuell orientering m.m.
- Ekskursjoner
- Svømming

Må det være vanskelig?

- Nei.
- Mange tiltak og fritak ordner vi nok allerede uten å tenke over det.
- Eksempel: Vegetarianere og muslimer i Mat og helse
- Endret vurderingsform eller gjennomføringsform?

Er det egentlig et fritak på religiøst grunnlag, eller bare ren høflighet?
Tilpasset opplæring?

Christian Lomsdalen

Andre mulige fritakønsker og fritakssituasjoner

- Mat og helse (Kjøtt, svin, og halal?)
- Kroppsøving (Dans, yoga og svømming?)
- Musikk (Salmer og popmusikk?)
- Norsk (Usedelig litteratur?)
- Samfunnsfag (Politikk, familier, og seksualitet?)
- Naturfag (dissekrering, evolusjon, og kropp?)
- Digitale ferdigheter

Hva bestemmer om det bør / må være et fritak?

- Er det begrunnet i eller nødvendig ut i fra læreplanen?
- Kan kunnskapsinnholdet formidles på en annen måte?
- Kan det tilpasses i opplegget for hele klassen?
- Hvis fritak, alternativt opplegg
- Hvis nei, enkeltvedtak ved rektor.

Lektor
Lomsdalens
innfall

